

Daniela Despina Ionescu

Colecția STUDIA DOCTORALIA

Directorul colecției

IPS Prof.univ.dr. Irineu Ion POPA
Director al CSUD - IOSUD
Universitatea din Craiova

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. Bădică Costin, Școala doctorală „Constantin Belea” a Facultății de Automatică Calculatoare și Electronică

Prof.univ.dr. Burlea Șchipoiu Adriana, Școala doctorală de Științe Economice

Prof.univ.dr. Cosmulescu Sina Niculina, Școala doctorală de Ingineria resurselor animale și vegetale

Prof.univ.dr. Damean Sorin Liviu, Școala doctorală de Științe sociale și umaniste

Prof.univ.dr. Dumitru Nicolae, Școala doctorală ”Academician Radu Voinea” a Facultății de Mecanică

Prof.univ.dr. Enache Sorin, Școala doctorală de Inginerie electrică și energetică

Prof.univ.dr. Gautier Laurent, Université de Bourgogne, Dijon, Franța

Lector univ.dr. Matei Andaluza Cristina, Școala doctorală de Științe

Prof.univ.dr. Matei Gheorghe, Școala doctorală de Științe Economice

Prof.univ.dr. Mazilu Mirela Elena, Școala doctorală de Științe

Prof.univ.dr. Micu Sorin, Școala doctorală de Științe

Prof.univ.dr. Mitrea Ion, Școala doctorală de Ingineria resurselor animale și vegetale

Prof.univ.dr. Ocoleanu Ticu Nelu, Școala doctorală de teologie ortodoxă „Sfântul Nicodin”

Prof.univ.dr. Otovescu Dumitru, Școala doctorală de Științe sociale și umaniste

Prof.univ.dr. Olteanu Gabriel, Școala doctorală a Facultății de Drept

Prof.univ.dr. Panea Nicu, Școala doctorală „Alexandru Piru” a Facultății de Litere

Prof.univ.dr. Petre Nicolae, Școala doctorală de Inginerie electrică și energetică

Prof.univ.dr. Răducanu Ruxandra, Școala doctorală a Facultății de Drept

Prof.univ.dr. Selișteanu Dan, Școala doctorală „Constantin Belea” a Facultății de Automatică Calculatoare și Electronică

Prof.univ.dr. Spulbăr Cristi Marcel, Școala doctorală de Științe Economice

Conf.univ.dr. Stan Răzvan, Școala doctorală de Teologie ortodoxă „Sfântul Nicodin”

Prof.univ.dr. Tarniță Daniela, Școala doctorală ”Academician Radu Voinea” a Facultății de Mecanică

Prof.univ.dr. Teodorescu Cristiana-Nicola, Școala doctorală „Alexandru Piru” a Facultății de Litere

Daniela Despina Ionescu

**TERMINOLOGIA ECONOMICĂ
ACTUALĂ
ÎN PRESA DE SPECIALITATE**

**Editura UNIVERSITARIA
Craiova, 2019**

Referenți științifici:

Prof.univ.dr. Cristiana-Nicola Teodorescu

Lect.univ.dr. Marinella Coman

Copyright © 2019 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONESCU, DANIELA DESPINA

Terminologia economică actuală în presa de specialitate / Daniela
Despina Ionescu. - Craiova : Universitaria, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1492-5

811.135.1

© 2019 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

REZUMAT

În prezenta lucrare ne-am propus să analizăm *terminologia economică* surprinsă în *presa de specialitate*, cu scopul de a evidenția *trăsăturile sale distinctive la nivel lexical, morfologic și semantic*. Analiza noastră este realizată atât din perspectiva lexicului specializat (LS), cât și din cea a lexicului comun (LC), dată fiind apropierea tot mai mare între cunoașterea științifică și cea comună, domeniul economic prezentând un interes major pentru toți cetățenii unei societăți, fie ei specialiști, fie profani.

Plecând de la premisa general admisă de literatura de specialitate că textele publicistice, fie generaliste, fie specializate, răspunzând necesității unei informări rapide, exacte, expresive și convingătoare, prin caracterul lor dinamic, deschis și, receptiv, constituie un „tablou” realist al limbii în stadiul ei actual, creând poate cel mai elocvent loc de întâlnire pentru inovațiile lexicale și reprezentând unul din principalele instrumente în procesul de introducere și adaptare a lor, analiza noastră s-a efectuat pe un corpus de texte preluate din trei publicații economice naționale (*Capital, Ziarul Financiar, Bursa*) care și-au dovedit importanța ca surse de informare economică, fiind caracterizate prin câteva atribute ce le definesc activitatea: credibilitate, longevitate, notorietate.

Au fost consultate aproximativ 100 de numere din perioada 2010-2014, cuprinzând articole ce urmăresc probleme micro și macroeconomice. O mare parte a textelor selectate de noi tratează fenomenul crizei economico-financiare, resimțite profund în ultimii ani, sub forma unei întregi serii de procese și stări economice.

Din punct de vedere metodologic, prezenta teză își propune să asocieze *analiza paradigmatică* și *analiza sintagmatică*, considerate, din perspectiva terminologiei externe pe care o susținem în cadrul acestui studiu, cele mai utile metode pentru identificarea și analiza sensului specializat, cu intenția de a răspunde interesului larg al vorbitorilor obișnuiți pentru terminologia economică, în contextul profundelor schimbări socio-economice survenite în societatea românească începând cu anul 1990, cu implicații firești la nivelul vieții cotidiene a tuturor.

De-a lungul a șase capitole, studiul nostru constituie o încercare de a contribui la cercetarea terminologiei economice actuale în ansamblu, descrierea oferită asupra terminologiei în discuție putând conduce la o mai bună înțelegere a problematicii lexicului specializat și a importanței acestuia pentru dezvoltarea cunoașterii și pentru progresul în limbă.

INTRODUCERE

1. Preliminarii

Ultimele decenii au reprezentat pentru România o perioadă pentru care, în mod sugestiv, am desemnat cu ușurință un cuvânt-cheie: cuvântul *schimbare*. Numeroasele schimbări majore apărute în societatea românească de după anul 1989 se manifestă atât la nivelul tuturor domeniilor de activitate umană, cât și la nivelul gândirii umanității, iar consecințele lor se proiectează firesc și în planul limbii, mai precis al vocabularului, progresul științific și tehnic fiind însoțit în mod firesc de apariția unor termeni care să desemneze noile realități.

Tranziția României de la vechile structuri economice la economia de piață contemporană, axată pe interesele agenților economici, foarte diferite și divergente, noile realități economice inerente (instabilitatea internă, inflația, șomajul, repartizarea venitului național în opoziție cu normele de justiție socială, instrumentele de corecție și protecție socială), noile reforme promovate (liberalizarea prețurilor, inclusiv a salariilor și a ratei dobânzii, convertibilitatea monedei naționale, libertatea de mișcare a factorilor de producție și reforma microeconomică) au generat tot atâtea concepte noi, cu consecințe directe asupra vieții cotidiene a fiecărui vorbitor din zilele noastre. Fie că este vorba de termeni noi, fie că este vorba de cuvinte îmbogățite cu sensuri noi, aceste unități terminologice recente în limbă, apărute cu precădere în perioada actuală, își aduc contribuția nu numai la îmbogățirea cantitativă a vocabularului și la modernizarea sa și a societății care îi utilizează, ci și la reconfigurarea unor terminologii, cum este terminologia economică, impunând astfel oportunități generoase de studiu.

În plus, interesul din ce în ce mai ridicat al vorbitorilor nespecializați pentru numeroși termeni economici prezenți frecvent în mass media și/sau în limba comună¹ și bine integrați în realitatea cotidiană a fiecăruia dintre noi susține abordarea terminologiei economice din perspectiva terminologiei externe, oferind bogate resurse pentru cercetarea amănunțită a uzajelor

¹ A. Bidu-Vrânceanu, (2007), *Lexicul specializat în mișcare de la dicționare la texte*, București, Editura Universității din București, p. 30, afirma că „termeni precum *inflație*, *indice*, *investiție*, *tranzacție*, *parteneriat*, *client*, *bancă*, *cotație*, *a monitoriza* sunt exemple de termeni care au circulație aproape curentă”.

diversificate, a modului de definire a sensurilor specializate ale termenilor, corelată cu descrierea lor comparativ-diferențială, în scopul interpretării accesibile, adaptate interesului larg al vorbitorilor, făcând posibilă „laicizarea” acestei științe.

La toate acestea se adaugă interesul personal, ca profesor de limba franceză în cadrul unor facultăți de profil economic, mai întâi de a stăpâni terminologia de specialitate și, mai apoi, de a găsi și promova o prezentare accesibilă a termenilor economici, în scopul unei eficiente achiziții a lor într-o limbă străină.

Acestea sunt câteva dintre motivele ce ne-au determinat să alegem ca *obiect de cercetare* pentru această lucrare, *terminologia economică* așa cum este ea folosită în *presa de specialitate*, datorită faptului că, alături de alte mijloace mass-media (emisiuni TV sau chiar posturi consacrate etc.), aceasta are o vastă rază de acțiune, deținând un rol decisiv în procesul de modernizare a limbii, pagina de ziar fiind, de multe ori, dincolo de mesajul propriu-zis, locul de întâlnire a inovațiilor lexicale și principalul canal de promovare și răspândire a acestei terminologii². Astfel, într-un cadru din ce în ce mai diversificat al lucrărilor consacrate analizei dinamicii *limbii române actuale*, lucrarea noastră, fără a avea pretenția de a fi un studiu exhaustiv, își propune prezentarea unor aspecte importante ale valorilor lexico-semantice ale cuvintelor din terminologia economică, cuvinte ce se regăsesc frecvent în vocabularul vorbitorilor, fie specialiști, fie nespecialiști, și sunt prezente și în presa economică.

Facem precizarea că sintagma *limba română actuală* desemnează, în cadrul acestui demers științific, limba română în stadiul ei actual de folosire, de la momentul istoric „decembrie 1989” și până în prezent. Ne-am concentrat atenția asupra acestei perioade întrucât procesul de transformare socio-economică a țării este bine reflectat și în plan lingvistic și, în plus, pe lângă alte terminologii specifice unor domenii recente (de exemplu terminologia electorală), se remarcă din ce în ce mai mult interesul general pentru terminologia economică.

² Cf. Lector univ. dr. Vasile Ilincan, „Limbajul publicistic actual”, sursa: www.biblioteca.regielive.ro
› *Biblioteca* › *Cursuri* › *Filologie*

Opțiunea noastră este susținută și prin faptul că numeroase sub-domenii economice care s-au consolidat la nivel național ca urmare a transformărilor majore din organizarea social-economică a țării, dintre care și *marketingul*, *contabilitatea de gestiune*, *managementul*, *bursele de valori*, pe care le-am ales pentru analiză în cadrul lucrării noastre, constituie discipline de studiu universitar, ceea ce poate constitui încă o justificare a utilității demersului nostru lingvistic.

2. Problematika cercetării

Problematika cercetării noastre vizează *terminologia economică în limba română actuală, prezentă în presa de specialitate*. Analiza termenilor economici este realizată atât din perspectiva lexicului specializat (LS), cât și din cea a lexicului comun (LC), dată fiind, în contextul unei societăți moderne, apropierea tot mai mare între cunoașterea științifică și cea comună, explicată de specialiști prin faptul că domeniul economic, implicat în mod evident în realitatea cotidiană, prezintă un interes major pentru toți cetățenii unei societăți, fie ei specialiști, fie profani.

Extinderea termenilor economici dincolo de comunicarea strict specializată impune necesitatea unei abordări corecte și complete a sensului specializat, în scopul realizării unei selecții semantice adecvate. De aceea, teza noastră, prin problematica aleasă, expune numeroase exemple și analize ale fenomenelor lingvistice manifestate cu intensitate în terminologia economică recentă, rezultatele demersului nostru putând servi optimizării procesului de identificare de către nespecialiști a sensului adecvat, convenabil al termenilor economici de circulație largă în diferite texte cu variații de specializare, așa cum sunt articolele din presa economică națională.

3. Obiectivele cercetării

Lucrarea noastră își propune mai întâi prezentarea unor perspective teoretice generale asupra *terminologiei*, vizând analiza limbii ca sistem dinamic, configurarea vocabularului românesc, dinamica sensurilor, dar și definirea terminologiei ca disciplină științifică, premisele dezvoltării sale și stadiul actual, continuând cu analiza amănunțită a *terminologiei economice*, surprinse într-o serie de texte extrase din publicații de specialitate, care ilustrează particularități lingvistice prezente la nivelul terminologiei studiate

de noi și care pot constitui trăsături definitorii ale acesteia. Am plecat de la premisa general admisă că textele publicistice, răspunzând necesității unei informări rapide, exacte, expresive și convingătoare, prin caracterul lor dinamic, deschis și, receptiv, constituie un „tablou” realist al limbii în stadiul său actual, reprezentând unul din principalele instrumente în procesul de introducere și adaptare a inovațiilor lexicale și oferind poate cel mai propice spațiu de analiză a lor.

Principalele direcții de cercetare ale studiului nostru vizează ilustrarea stadiului actual al terminologiei economice, prin analiza surselor și modalităților sale de formare și prin evidențierea raporturilor semantice existente între unitățile terminologice, admisă ca principiu metodologic de literatură de specialitate³ care impune definirea riguroasă a sensurilor specializate prin comparare și diferențiere, adică prin intermediul claselor paradigmatică determinate precum polisemia, sinonimia, antonimia, hiponimia și câmpurile sau paradigmele lexico-semantice. În mod indirect, urmărim și mult discutata relație dintre lexicul comun (LC) și lexicul specializat (LS), pe baza materialului terminologic oferit de corpusul selectat de noi, în contextul interesului tot mai larg al nespecialiștilor din societatea modernă pentru „zona” științifică și tehnică, ceea ce contribuie la o veritabilă „laicizare a științelor”⁴.

De asemenea, considerăm esențială evidențierea influenței pe care o deține contextul socio-politic asupra vocabularului din domeniul economic, deoarece o mare parte dintre fenomenele lingvistice sesizate în materialul lexical supus analizei pot fi interpretate ca rezultat al manifestării acestuia. În contextul actual al democratizării și liberalizării, informația economică este transmisă la diferite niveluri și prin diverse procedee lingvistice. Fie că ne referim la cursuri universitare sau la numeroasele mijloace media, terminologia economică s-a îmbogățit în ultimii douăzeci de ani într-un ritm accelerat. În aceeași măsură influențat de contextul socio-politic, jurnalismul este unul dintre fenomenele cu cea mai spectaculoasă dezvoltare după 1989, „reflectând fidel, în devenirea lui, toate calitățile și cusururile societății românești, aflate de vreo 20 ani în fierbere, ba chiar cu momente când dă în clocot”⁵.

³ A. Bidu-Vrănceanu, *op.cit.*, p. 111.

⁴ Idem, p. 9.

⁵ Cf. George Pruteanu, „Presă, cultură, limbaj”, Sursa: www.pruteanu.ro/9ultima/pres-cult.htm

Având ca premisă numeroase studii teoretice de actualitate, referitoare la rolul vocabularului specializat prin raportare la vocabularul limbii în ansamblul său și ținând cont de particularitățile domeniului economic, studiul nostru își propune să realizeze pe parcursul a șase capitole o prezentare amplă a terminologiei din domeniul economic, din perspectivă structurală și funcțională.

Pentru satisfacerea acestui obiectiv am avut în vedere următoarele etape:

- selectarea unui corpus reprezentativ pentru domeniul de referință,
- definirea și delimitarea *terminologiei* și *terminologiilor*, plecând de la cadrul teoretic general oferit de noțiunile de *limbă* și *limbaj*,
- ilustrarea contextului socio-politic în apariția și dezvoltarea limbajului economic,
- prezentarea celor mai importante surse externe ale terminologiei economice-împrumutul și calcul din limbile franceză și engleză,
- evidențierea relațiilor semantice reperabile între unitățile terminologice economice,
- abordarea relațională a sensurilor unor termeni economici frecvenți la nivelul presei de specialitate în cadrul unor paradigme lexico-semantice.

Actualitatea și oportunitatea cercetării noastre au fost determinate de schimbările survenite în societatea românească începând cu anul 1990, transformări fundamentale ce definesc un nou context socio-economic, un ritm accelerat de înnoire a lexicului limbii în general și a terminologiei economice în particular, un comportament lingvistic activ al cuvintelor din lexicul comun și al termenilor specializați în interiorul sferei alese și în afara sa, prin pătrunderea unor termeni specializați în limba comună.

Din această nouă perspectivă, se impune tot mai mult necesitatea unor cercetări ample care să consolideze și să actualizeze teoretic și practic abordarea didactică a terminologiei diverselor discipline de mare importanță pentru specialiști, dar și pentru nespecialiști, așa cum este terminologia economică.

De aceea, teza noastră constituie o cercetare teoretică și în același timp un demers practic-aplicativ privind terminologia economică, marcată profund de dinamism și mobilitate, propunând o analiză lingvistică a celor mai frecvenți termeni, analiză realizată din mai multe perspective: structural-morfologică, structural-semantică, paradigmatică și sintagmatică.

Prin conținutul capitolelor tezei și, mai ales, prin unele recomandări făcute de noi pentru eliminarea unor probleme existente încă în acest domeniu sub aspectul unor lacune sau inconsecvențe ale abordării unora dintre termenii de specialitate, reflectate în definițiile lexicografice, dar și în uzajul lor concret în presa economică, credem că lucrarea de față își va dovedi utilitatea atât sub aspect teoretic, constituind o contribuție la ampla mișcare de cercetare a limbajelor de specialitate, cât și sub aspect practic-aplicativ, în didactica terminologiei economice pentru nespecialiști sau specialiștii altor domenii științifice.

4. Metode utilizate

Literatura de specialitate⁶ susține că metoda proprie terminologiei specializate și generale este cea *prioritar lingvistică*, cu o abordare specifică obiectului de cercetare.

Din perspectiva terminologiei externe pe care o susținem în cadrul acestui studiu, cele mai utile metode pentru identificarea și analiza sensului specializat care să răspundă interesului larg al vorbitorilor obișnuiți pentru lexicul specializat sunt *analiza paradigmatică* și *analiza sintagmatică*⁷, aflate într-o foarte strânsă relație.

În terminologia specializată, *analiza paradigmatică* vizează urmărirea caracteristicilor sensului specializat la nivelul definițiilor și, în funcție de relațiile semantice dezvoltate (*polisemie, sinonimie, antonimie, hiponimie, paradigme lexico-semantice*), face legătura cu analiza sintagmatică, determinând distanța dintre dicționar și text.

Analiza sintagmatică, concepută ca un auxiliar al analizei paradigmatică, privește în special textele și contextele în care apare limbajul specializat și, implicit, terminologia specializată. Interesul terminologiei derivă într-o mare măsură din circulația sau atestarea termenilor specializați în texte și/sau contexte de largă circulație, deși gradul de specializare al termenilor scade. Totuși, se acceptă faptul că, în textele de largă circulație, termenii pot avea limite mai restrânse sau alte preferințe contextuale. În acest fel se poate ajunge la modificări semantice, raportarea nucleului strict specializat fiind esențială în analiza sintagmatică a diverselor terminologii.

⁶ A. Bidu-Vrănceanu, *op.cit.*, p. 25.

⁷ Idem, p. 103.